Röptében
(Nem csak madarászok számára)

Abstract

The author outlines naturalists's attitudes as reflected by ornithology. The latter issue allows applying a number of methodologies and at the same time expecting answers from experts, as experienced in geology and botany. The author seeks to diminish white patches in our knowledge in these subjects. Paralelly. When we use microscopes instead of telescopes: first we scan the front view using smaller magnification and if we detect a conspicuous point we use stronger magnification. We would certainly find promising details submerging in which we might enrich our branch of science and increase the degree of our professional acknowledgement.

Földünk bármely pontján, bízvást kijelenthetjük, mindenütt ott találjuk azokat az embereket (tiszteljük meg őket, megérdemlik: szakembereket), akik szabadidejüket, vagy legalábbis annak tekintélyes részét, igen gyakran teljes életüket a természet, többnyire annak részlete, objektuma, jelensége – a kínálat mondhatni végtelen – megfigyelésére, vizsgálatára „áldozzák". Ráadásul az utóbbi szó ellen alighanem mindannyian élénken tiltakoznának, miközben nem keveseken átfut a család, házastárs, szülő, gyermekek iránt érzett „némi" lelkifurdalás. Bevallom, jómagam itt és most nem vállalkozom az ebbéli igazságtételre, lévén nekem is holmi tarkargatnivalóm… De azért meg lehet élni belőle, nem is rosszul, mások, az „amatőrök" viszont sokkal inkább költenek rá – nem keveset (hja, az a fránya infrastruktúra: utazás, felszerelés, szakirodalom, stb., stb.). Ám erről ritkán esik szó, elvégre nem holmi vetélkedőről van szó. Talán (?) a két társaság viszonya képezhet ütközőpontot, legyen szó alkalmi, avagy tartós esetről, summázatként erről csak annyit: kár érte! Az elpazarolt energiákért.

A témáknak megfelelően a munkamódszerek is ezerfélék. A szakmai végzettség szintje a majdnem nullától (valahogy el kell kezdeni…) a végtelenig (mondjuk Nobel-díjig) terjedhet, de kijelenthetjük, egyik sem haszon nélküli, a jó pap meg mint tudjuk, holtig tanul. Csupán nagy vonalakban az alaphelyzetről, amely az ornitológiában sem különbözik a többi szakmáétól. Vannak az éjt is legszívesebben nappallá tévők, akiknek minden mindegy, csak élő madarat lássanak. Lehetőleg újat, még senki által sem látottat – legalább az adott országban, ahonnan ő maga is származik. De sokkal jobb, ha azon a földrészen is újnak számít. S persze, lehet világújdonság is, amelyért valahová az Óperenciás-tengeren túlra kell utazni, ott adódik esély megpillantani. A faunista (általában) kisebb dimenziókkal dolgozik: országrész, megye, szűkebb pátriája. Gondolatai folyamatosan arra járnak, legszívesebben ott élné le az életét, függetlenül évszaktól, napszaktól, betegségben, egészségben, míg a kitűzött határ el nem választja a szomszéd faunistától. S való igaz, anyagaikból sok minden kiderül, múlt, jelen, jövő egyaránt.

A taxonómus sokkal kevesebbel beéri: egy íróasztal, egy tolómérce (subler), néhány (?) múzeumi bőrgyűjtemény, amelyet, ha jók a kapcsolatai (és miért ne lennének jók?) kikölcsönzi. Ma már (de lehet, hogy még…) egy biokémiai labor – figyelem, az első kulcsszó ide is dukál, azaz „szerezz egy jó genetikust, molekulár-biológust". Beleszólunk a természet rendjébe, mint „creator omnipotens" (mindenható teremtő)? Hiszen létrehozunk új taxonokat, akár egészen magas kategóriák szintjén. Vagy éppen megszüntetünk ilyeneket. Ámde nem az örökkévalóságig! Mert belőlük (belőlünk) is bőven kerül… És itt van persze a madártan további számos ága-boga: vonuláskutatás, etológia, őslénytan, a tágabb értelemben

vett élettan (pl. táplálkozás, anyagcsere, költésbiológia, parazitológia és így tovább), bromatológai, bagolyköpet-elemzés – bizony nagy és hozzá sokszínű a paletta.

Az eredmények áradata, mondhatni folyamatos. Mozgásban változásban tartják az ornitológia tudományát világszerte, követni sem könnyű, nemhogy tisztán naprakészen lássunk bele minden zegébe-zugába. Azonban, ha a dolgok mélyére hatolunk, csakhamar előbukkannak kérdőjelek, ellentmondások, fehér foltok. Lehet, hogy ezek az igazi kihívások, amelyekből egyet-egyet elfogadni is egész embert (kutatót), minden energiát megkíván. Felesleges felsorolni, bárki hamar rátalál egy ínyére valóra. Hol telelnek molnárfecskéink? Milyen kinézetűek a kucsmás billegető tojó hibridjei? És így tovább. A téma az „utcán" hever, csupán le kell(-ene) hajolni érte. Engedjék meg ráadásként egy hasonlatnak szánt jelenet felvillantását! Azt, amikor spektív helyett mikroszkópba nézünk. Ugyebár, ahogyan azt tanították, először kis nagyítással pásztázzuk át a látóteret („spektív-szint"), s ha „gyanús" pontot észlelünk, váltsunk át a legerősebb objektívre. Ekkor derül ki, hogy ígéretes részletre találtunk, amely érdemes e szinten történő további vizsgálódásra. Szeretett tudományunk „Nagykönyvéből" pedig jó érzéssel tüntethetünk el egy ott éktelenkedő fehér foltot. Kizárólag (ne is keressenek e mondat sorai között bármi egyebet!!) bizonyításul, egyúttal biztatásnak szánom a tényt: a Cramp-féle (1988) Birds of Europe, the Middle East and North Africa, Vol. V. kötetében a szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*) fejezet egyedül 129. oldalán 28 helyen, az egészben 117 alkalommal szerepel anyagrész hivatkozással a nevem. Ráadásul egy, kontinensünkön ma is vadászható (azaz vadászott: valaki egy duplával 144 példányt ejtett el), helyenként nagy állományú, tehát „közönséges" madárról van szó. De higgyék el, máig tartó jó évtizedek voltak, amelyekre életem végéig érdemes lesz visszagondolni.

Főszerkesztő